

CLAD – dědičně podmíněné onemocnění irských setrů

zpracovala: Vladimíra Tichá, LABVET Praha

Použije-li se před běžným majitelem psa termín „geneticky podmíněné onemocnění“, představí si většina z nich dysplazii kyčelního kloubu nebo některý oči postihující problém, např. PRA. Pravdou ale je, že geneticky podmíněných onemocnění je víc, než je příjemné a že komplikují život psům i lidem okolo nich. Některá postihují celou řadu plemen, některá naopak jen jedno nebo dvě plemena. Do druhé kategorie patří např. scottish cramp (křeče skotských teriérů) nebo granulocytopenie irských setrů. Z názvu vyplývá, kterých plemen se dané onemocnění týká a u kterých plemen je třeba se nad ním z hlediska chovu zamýšlet. Výše uvedené onemocnění irských setrů je mezi chovateli známo jako CLAD. Označení je zkratkou odborného názvu choroby - Canine Leucocyte Adhesion Deficiency, který by bylo možné do češtiny přeložit jako poruchu přilnavosti bílých krvinek psa. Název je to sice výstižný, ale běžnému člověku asi nic neříká. Pro vysvětlení je třeba si připomenout věci, které se většina z nás učila na základní škole.

Stejně jako u jiných zvířat a také u člověka se psí krev skládá z části tekuté, kterou tvoří krevní plazma a z buněk, mezi které patří červené krvinky, bílé krvinky a krevní destičky. Bílé krvinky jsou jaderné buňky, které se podle toho, zda jsou či nejsou v jejich plazmě přítomná granula označují jako granulocyty a agranulocyty. Granula mají schopnost různým způsobem přijímat kyselá a zásaditá barviva a tato vlastnost dala podklad pro členění granulocytů na neutrofilů (nebarví se), eozinofilů (barví se kyselými barvivy) a bazofilů (barví se zásaditými barvivy). Bílé krvinky mají z hlediska obranyschopnosti jedince řadu důležitých úkolů. Patří mezi ně i fagocytóza, tedy proces, při kterém krvinka pohltí a následně zlikviduje částice, které do organismu nepatří, např. bakterie nebo vlastní rozkládající se tkáň. Velkou schopnost fagocytovat mají výše uvedené neutrofilů. Jsou velmi pohyblivé, rychle se množí a jako obranná zbraň jsou velmi účinné. Jejich životnost ale není příliš dlouhá, poměrně brzy hynou a jejich odumřelá těla tvoří to, co všichni dobře známe a co označujeme jako hnis.

Mechanismus fagocytózy je poměrně složitý a jednou z důležitých podmínek pro jeho řádný průběh je přilnavost (adheze) krvinek. Ta hraje roli při pohybu krvinky k místu, kde má zasáhnout a také ovlivňuje schopnost krvinky se „nalepit“ na částici, kterou je třeba zničit. K řadě problémů dochází v případech, že je přilnavost krvinek nedostatečná nebo úplně chybí. Důvodů, proč může dojít k nedostatečné adhezi krvinek je celá řada. V případě probíraného onemocnění irských setrů je největším problémem skutečnost, že se jedná o onemocnění dědičné. Postižené zvíře se nedokáže vyrovnat s bakteriální infekcí, která by pro něj za normálních okolností nepředstavovala žádné nebezpečí. Banální záležitost se tak mění v život ohrožující a stále se vracející problém. U nemocného jedince přetrvávají vysoké teploty a nechutenství, typický je i úbytek váhy. Novorozená štěňata mohou hynout na zánět pupečnickových žil, u malých štěňat dochází např. k zánětům dásní, otokům kloubů nebo zánětům kostí a kostní dřevě. V případě poranění se netvoří hnis a rány se obtížně hojí.

U většiny chorob je třeba odpovědět na tři otázky: „Jak se daná choroba prokáže? Jak se léčí? Jaká je šance na uzdravení?“ Průkaz CLAD je velmi obtížný a běžná laboratorní vyšetření nepomohou. Vodítkem by snad mohl být zvýšený počet bílých krvinek, ke kterému ale dochází i u jiných chorob. Určitou možností jsou speciální testy zaměřené na fagocytární vlastnosti krvinek a asi jediným opravdu směrodatným vyšetřením je vyšetření genetické. V České republice je v této oblasti ale situace velmi složitá. Zatím se zdá, že žádná z našich laboratoří genetické vyšetření zaměřené na CLAD neprovádí, v případě potřeby je ale možné

se obrátit na laboratoře v zahraničí. Obecně se CLAD považuje za velmi problematické onemocnění. Odezva na antibiotickou léčbu je velmi špatná a prognóza (předpověď průběhu a konečného výsledku léčení) je nepříznivá. Většina postižených psů ve štěněčím věku hyne.

Granulocytopenie irských setrů, jak také bývá někdy CLAD označována, je problém týkající se jednotlivých zvířat a samozřejmě i problém týkající se chovu jako celku. Určitě je smutné dívat se, jak malé štěně přes naši veškerou snahu hyne a neméně smutné je takovéto štěně vyprodukovat. Ví se, že CLAD je geneticky podmíněná choroba. Literatura praví, že se jedná o poruchu autozomálně recesivního typu. O tom, jak vypadá dědičnost dominantní a dědičnost recesivní se píše v řadě článků a publikací. V případě CLAD recesivní typ dědičnosti v praxi znamená, že v populaci plemene je možné najít jedince zdravé, jedince nemocné a jedince, které by bylo možné označit jako nosiče. Jedinec, u kterého se choroba projevila, získal od obou rodičů vlohu pro onemocnění a svému případnému potomstvu jí bude vždy předávat. Jedinec, u kterého se choroba neprojeví, může být z hlediska genetického založen dvojím způsobem. Ta lepší varianta nastává v okamžiku, kdy ani jeden z rodičů nepředal svému potomkovi vlohu pro onemocnění. Takový pes je z pohledu klinického i genetického zdravý. Znamená to, že nejen sám ne onemocní, ale že vlohu pro nedostatečnou přilnavost bílých krvinek nepředává ani svým potomkům. Horší je to tam, kdy psovi vlohu pro onemocnění jeden z rodičů předal. Pes se jeví zdravý, ale existuje 50% pravděpodobnost, že nežádoucí vlohu bude dál předávat. Sejde-li se v chovném páru pes nosič se stejně založenou fenou, je šance, že budou mít postižené potomstvo, velká.

Z chovatelského hlediska vyplývají z uvedeného určité závěry. Pravděpodobnost, že se chová na nemocných zvířatech je velmi malá, protože většina postižených jedinců uhne a pokud by náhodou nějaký přežil, choval by na něm jen opravdu otrlý chovatel. Otázku, zda jedinci, u kterých se zdravotní potíže neukázali, jsou či nejsou přenašeči, dokáže zodpovědět genetické vyšetření. Řada států, hlavně pak samotná země původu irských a irských červenobílých setrů této oblasti věnuje velkou pozornost. Pokud si někdo dá práci a do internetového vyhledávače zadá heslo „canine leucocyte deficiency“, vyběhne mu celá řada stránek a článků. Informace v nich jsou různé od popisu onemocnění až po přehledy testovaných psů a fen. Označení výsledků odpovídá výše uvedenému členění. Affected=postižený, carrier=nosič a clear=čistý. Počty nosičů jsou nepříjemně velké, ale potěšitelné je, že tam, kde se provádí přísná selekce z chovu se vyřazují i nosiči, klesají.

Otázkou je, jaká je situace v naší populaci irských a irských červenobílých setrů. V rámci naší laboratoře LABVET jsme na jedince, u kterého by bylo možné vyslovit podezření na CLAD, nenarazili. Zkušenosti z jednoho pracoviště ale není možné brát jako směrodatný výsledek pro celý stát. Samotní chovatelé asi nejlépe vědí, zda a jak často jim hynou štěňata a pokud ano, zda by příznaky odpovídali granulocytopenii. Pokud by se problém ukazoval častěji, bylo by asi nutné se jím zabývat.